

КООПЕРАТИВНІ СТРУКТУРИ В ІНФРАСТРУКТУРІ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

А. О. Павленчик, к. е. н.

Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій ім. С. Гжицького

Аналізується кількість обслуговуючих кооперативних структур як складових інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції та акцентується увага на доцільності їх створення.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки селян більше турбує не проблема виробництва сільськогосподарської продукції, а її реалізація. Їм доводиться виступати в одній особі – трейдера і посередника, покупця, а потім і продавця. Багатовіковий світовий і вітчизняний досвід свідчить, що ефективна господарська діяльність виробників сільськогосподарської продукції можлива лише при достатньому розвитку підприємств виробничої і соціальної інфраструктури. З огляду на це, набуває значної актуальності розвиток кооперативних структур як складових інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції, покликаних забезпечити прозору стабільну взаємодію всіх його учасників, вільне просування продукції, упереджувати цінові

ризика та виявляти реальні ціни, що сприятиме збільшенню доходів сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання виробництва, збуту та розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції широко висвітлено в багатьох наукових працях. Різноплановими дослідженнями цієї проблеми займалися і зробили певний внесок у її розвиток такі вчені, як В. Андрійчук, Ф. Горбонос, С. Дусановський, В. Зіновчук, Л. Левківська, М. Малік, О. Могильний, А. Римарук, І. Топіха, І. Червен, Т. Швець та ін.

Проте, питання місця, ролі і значення окремих елементів, особливо кооперативних структур у формуванні організованого і прозорого ринку, який зможе максимально узгодити інтереси виробників сільськогосподарської продукції і її споживачів, висвітлено ще недостатньо.

Мета і методика дослідження. Метою статті є аналіз фактичної кількості обслуговуючих кооперативних структур у системі руху сільськогосподарської продукції від виробника до споживача. У ході дослідження застосовано методи аналізу, наукової абстракції, сходження від абстрактного до конкретного.

Виклад основного матеріалу. Фермерські господарства, малі підприємства зарубіжних країн давно відчули реальну допомогу обслуговуючих підприємств як партнерів у виробництві. Безальтернативним для селян залишається один шлях – самим створити повністю контрольовані ними кооперативні структури, «...оскільки без неї фермер-одноосібник не витримає жорсткої конкурентної боротьби в умовах ринку» [4, с. 43]. Через це у світовій практиці широкого розвитку набуло кооперування у сферах, що надають послуги сільськогосподарським виробникам в організації і функціонуванні таких процесів, як транспортування, зберігання і переробка виробленої продукції, її збут та інші види обслуговування виробництва, через створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив участі у процесі виробництва продукції сільського господарства безпосередньо не бере, але він, надаючи різні види послуг, вивільняє виробників від невласливих їм функцій і таким чином стає партнером у продовженні виробництва кінцевого продукту АПК. Є підстави вважати, що формування саме обслуговуючих кооперативів та підприємств заснованих на кооперативних засадах у сфері переробки, заготівлі і збуту продукції найближчим часом посяде чинне місце і в практиці аграрного сектора економіки.

Найважливіша кількість інфраструктурних елементів на кооперативних засадах у Львівській області є характерною для більшості регіонів України і надзвичайно слабкою з погляду забезпечення надійного просування сільськогосподарської продукції. В області на кінець 2010 р. функціонувало всього 42 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативи. Найбільше їх було створено у Самбірському та Перемишлянському районах. Лише по одному мали Буський, Дрогобицький, Золочівський, Кам'янка-Бузький, Миколаївський, Сколівський, Сокальський та Старосамбірський райони. І зовсім відсутня зазначена структура у Пустомитівському районі. В регіоні у Перемишлянському районі функціонує лише один обслуговуючий кооператив з матеріально-технічного постачання й надання механізованих послуг. Зовсім відсутні у Львівській області кооперативи з надання транспортних послуг, постачання молодняка худоби і птиці, надання меліоративних, ремонтних, будівельних послуг, ветеринарного обслуговування тварин, робіт з внесення добрив і отрутохімікатів тощо.

Створення заготівельно-збутових кооперативів дає змогу виробникам ретельно відстежувати рух своєї продукції, контролювати ситуацію на ринку, уникати впливу посередницьких комерційних структур. Функціонування кооперативу, який створений самими товаровиробниками, на практиці є продовженням їх виробничої діяльності, забезпечує вигідні умови реалізації продукції і цим самим підвищує ефективність використання головного засобу виробництва – землі. Проте кількість заготівельно-збутових кооперативів на теренах Львівської області є явно недостатньою. Створені вони є лише у Жидачівському, Перемишлянському, Стрийському та Турківському районах. Нині в Україні варто більш предметно розвивати мережу заготівельно-збутових кооперативів, діяльність яких забезпечить вільне просування продукції, упереджуватиме цінові ризики та виявлятиме реальні ціни і цим самим сприятиме збільшенню доходів аграрних підприємств.

Важливим елементом у просуванні сільськогосподарської продукції на ринку могли б стати агроторгові доми, які б забезпечили основний потік її продажу. Основною перевагою агроторгових домів є те, що їх діяльність зосереджена в окремому регіоні, який має свої особливості розвитку і характеризується спеціалізацією підприємств на виробництві певних видів продукції. У таких умовах вони здатні координувати дії товаровиробників та нагромаджувати і реалізовувати сільськогосподарську сировину через систему

товарних бірж. Агроторговим домам легше здійснювати товарно-грошові розрахунки враховуючи інтереси товаровиробників і споживачів сільськогосподарської продукції. Однак, ефективність функціонування агроторгових домів через недосконалість нормативно-правової бази та не відпрацьованість економічного механізму їх діяльності призводить до недовіри товаровиробників до цієї структури і небажання реалізувати їм свою продукцію. Наприклад, Агроторговий дім у Жовківському районі в основному свою діяльність зосередив на забезпеченні сільських товаровиробників насінням, добривами, засобами захисту і ін. Спроба держави через дану структуру надати дотації товаровиробникам у вигляді пально-мастильних матеріалів за вищезазначене зерно через відсутність контролю за діяльністю агроторгового дому з боку товаровиробників завершилась невдало. Зовсім не функціонують агроторгові дома у Пустомитівському, Сколівському, Яворівському районах.

Постачальницькі кооперативи створюються з метою закупівлі і продажу засобів виробництва, добрив, вапняних матеріалів, кормів, нафтопродуктів, устаткування, запасних частин, пестицидів, гербіцидів та інших хімікатів, а також з метою закупівлі будь-яких інших товарів, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції; тестування і контролю якості закупленої продукції; постачання насіння, молодняка худоби і птахів; сировини і матеріалів та постачання їх сільськогосподарським товаровиробникам, а також закупівлі і постачання необхідних їм споживчих товарів, продовольства, одягу, палива, медичних і ветеринарних препаратів, книг тощо. І сьогодні Львівська область має досить сприятливі умови для створення й розвитку обслуговуючих кооперативів або підприємств такого типу.

Отже, створення та залучення кооперативних структур дає можливість покращання взаємовідносин між товаровиробниками та інфраструктурними елементами шляхом узгодженості та впорядкованості діяльності й відповідальності сільськогосподарських виробників щодо підготовки до реалізації продукції та своєчасного просування сільськогосподарської продукції до споживачів.

Висновки. У нинішніх умовах господарювання з метою упорядкування цін і створення прозорої системи реалізації сільськогосподарської продукції та економічного захисту її виробників необхідно широко впроваджувати елементи ринкової інфраструктури на кооперативних засадах. Це можуть бути агроторгові дома,

маркетингові обслуговуючі кооперативи, заготівельно-збутові пункти тощо.

Список використаних джерел

1. Горбонос Ф. В. Кооперація : методологічні і методичні основи. / Ф. В. Горбонос – Львів : ЛДАУ, 2003. – 264 с.
2. Кооперація в агробізнесі : підручник / [Ф. В. Горбонос, Л. А. Янковська та ін.]. – Львів : ЛУБП, 2011. – 360 с.
3. Основи сільськогосподарської обслуговуючої кооперації : навч. посібник / [В. В. Зіновчук, Л. В. Молдаван, Ф. В. Горбонос та ін.]; За ред. В. В. Зіновчука. – К. : Вища освіта, 2001. – 464 с.
4. Рымарук А. И. Кооперативы : формы, организация работ, перспективы развития / А. И. Рымарук – К. : Техника, 1988. – 152 с.
5. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції : практ. посіб. / за ред. П. Т. Саблука. – К. : ІАЕ, 2000. – 556 с.